

ВІДГУК

Офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
ПРОНТЕНКА Костянтина Віталійовича на дисертацію **БІЛОШИЦЬКОГО
Василя Васильовича «Формування лідерської компетентності майбутніх
офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі професійно-
педагогічної підготовки»**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань: 01 – «Освіта/Педагогіка»
за спеціальністю 011 – «Освітні, педагогічні науки»

Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок із галузевими науковими програмами. В умовах відсічі повномасштабного вторгнення російського агресора на територію України ключовою проблемою сьогодення постає питання професійної підготовки майбутніх офіцерів як Збройних сил, так і інших формувань сектору безпеки та оборони держави.

Здобувач слушно акцентує увагу на необхідності впровадження компетентнісного підходу в професійно-педагогічний процес підготовки майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту (далі – МОФФКіС) у вищих військових навчальних закладах (далі – ВВНЗ) для успішного формування у них лідерської компетентності.

Посилюють актуальність теми й суперечності, що наявні в процесі їх професійно-педагогічної підготовки як майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту у ВВНЗ (с. 26–27).

З огляду на це, вважаємо, що тема дисертаційного дослідження Білошицького Василя Васильовича є достатньо аргументованою та актуальною.

Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи Національного університету оборони України «Формування професійної компетентності у майбутніх офіцерів – фахівців фізичної підготовки і спорту у процесі професійно-педагогічної підготовки на період дії правового режиму воєнного стану» (державний реєстраційний номер 0124U001970). Тему дисертації затверджено на Вченій раді Національного університету оборони України (протокол № 11 від 28 листопада 2022 року) та узгоджено із бюро

Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології при Національній академії педагогічних наук України (протокол № 2 від 22 червня 2023 року).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, сформульованих у роботі та їх наукова новизна.

Обґрунтованість наукових положень дисертації є досить переконливою. Експериментальне дослідження відбувалося протягом 2022–2025 років за такими основними етапами: підготовчий, основний, завершальний (с. 143). Упродовж усіх етапів було використано відповідні наукові методи, що допомогли одержати різноаспектну й адекватну інформацію, відповідали вимогам системного підходу та критеріям якості педагогічних вимірювань, зокрема таким, як об'єктивність, надійність, валідність тощо. Структура роботи послідовна, цілком відповідає поставленим завданням. Науковий апарат дослідження сформульовано чітко та коректно згідно зі метою дослідження та основним науковим завданням. Зібраний у результаті педагогічних досліджень матеріал оброблено адекватними методами статистичного аналізу і представлено в роботі достатньою кількістю таблиць, дані яких дають змогу стверджувати про достовірність зроблених висновків.

Найважливішими результатами дисертаційної роботи Білошицького В. В., що характеризуються необхідним рівнем наукової новизни, вважаємо такі:

вперше – обґрунтовано педагогічні умови формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ (педагогічне моделювання формування лідерської компетентності МОФФКіС в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ; підтримання та розвиток лідерських цінностей, патріотичного виховання, мотивування лідерської поведінки та діяльності як професіонала у сфері фізичної культури і спорту МОФФКіС в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ; наявність комплексної контекстної методики формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі професійно-

педагогічної підготовки у ВВНЗ; використання об'єктивних критеріїв і показників діагностування сформованості лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту у процесі професійно-педагогічної підготовки); спроектовано модель формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ, що охоплює такі взаємопов'язані блоки: цільовий, методологічний, теоретично-функціональний, суб'єкт-суб'єктний, організаційно-методичний, діагностувально-результативний; педагогічні умови формування лідерської компетентності МОФФКіС пов'язані з кожним блоком моделі; розроблено комплексну контекстну методику формування лідерської компетентності як сукупність взаємопов'язаних методів, форм і засобів навчання МОФФКіС в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ. Реалізація методики здійснюється за трьома етапами: ціннісно-мотиваційний, когнітивно-поведінково-діяльнісний і діагностувально-результативний;

удосконалено: діагностичний інструментарій оцінювання сформованості лідерської компетентності МОФФКіС (удосконалення полягає в доповненні й конкретизації критеріїв і показників оцінювання сформованості лідерської компетентності з урахуванням майбутніх військово-професійних компетенцій);

дістало подальшого розвитку: поняття «лідерська компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту»; розвиток полягає у введенні до дефініції суттєвих видових ознак: «інтегроване, професійно значуще психічне утворення, підґрунтям якого є цінності та мотивація до лідерської поведінки, патріотизм, лідерська підготовленість (теоретичні і практичні лідерські знання), сформовані лідерські навички і вміння, професійно важливі лідерські здатності й якості та лідерська готовність до професійної діяльності як (начальника (фахівця) фізичної підготовки і спорту військової частини)».

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні та впровадженні в професійно-педагогічну підготовку майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту у ВВНЗ спецкурсу «Лідерська

компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту», що містить навчально-методичне забезпечення (тематичний план, навчальні вправи, кейси та ділові ігри; тестові завдання оцінювання теоретичних знань щодо лідерської поведінки та діяльності як офіцера, військово-професійних та фахових знань, які містять лідерський аспект управлінської діяльності офіцерів, знань про лідерство та лідерську поведінку як майбутнього начальника (фахівця) фізичної підготовки і спорту військової частини; квазіпрофесійні ситуації на з'ясування сформованості практичних лідерських навичок, умінь і здатностей щодо лідерської поведінки та діяльності як офіцера, як начальника (фахівця) фізичної підготовки і спорту військової частини).

Основні положення й результати дослідження впроваджено в освітній процес Національного університету оборони України (акт № 140/35/425 від 05.12.2025 р.), Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (акт № 355/Том1/130 від 17.12.2025 р.), Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (акт № 355/Том1/127 від 17.12.2025 р.), Військового інституту танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (акт № 355/Том1/128 від 17.12.2025 р.), Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова (акт № 355/Том1/129 від 17.12.2025 р.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (250 найменувань, із них 33 – закордонних), 10 додатків на 83 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 335 сторінки, основний текст – 200 сторінок. Робота проілюстрована 21 таблицями та 17 рисунками.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Основний зміст дисертаційної роботи складається з трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. У роботі логічно та послідовно розкрито процес формування лідерської компетентності МОФФКіС з врахуванням всіх етапів методики її формування.

У першому *розділі* – «Лідерська компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту та її формування як педагогічна проблема» проаналізовано та узагальнено проблему формування та розвитку лідерської компетентності різних фахівців у науково-педагогічній теорії та практиці на основі аксіологічного, контекстного, компетентнісного, системного та суб'єктно-діяльнісного підходів, а також обґрунтовано сутність і структуру базового поняття «лідерська компетентність майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту» як інтегроване, професійно значуще психічне утворення, підґрунтям якого є цінності та мотивація до лідерської поведінки, патріотизм, лідерська підготовленість (теоретичні і практичні лідерські знання), сформовані лідерські навички і вміння, професійно важливі лідерські здатності й якості та лідерська готовність до професійної діяльності як начальника (фахівця) фізичної підготовки і спорту військової частини.

Обґрунтовано структуру лідерської компетентності МОФФКіС, яка складається з таких компонентів: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, поведінково-діяльнісний, індивідуально-психічний та суб'єктний.

Проведений констатувальний етап педагогічного експерименту засвідчив, що у МОФФКіС, в основному, спостерігається низький і достатній рівні сформованості лідерської компетентності. Теоретичні та практичні лідерські навички та здатності респондентів недостатньо сформовані на випускних курсах навчання, що зумовлює упродовження додаткових педагогічних умов в освітній процес для цілеспрямованого формування їх лідерської компетентності.

У другому *розділі* – «Педагогічні умови формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у вищому військовому навчальному закладі» визначено та обґрунтовано педагогічні умови формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ, зокрема такі: педагогічне моделювання формування лідерської компетентності МОФФКіС в процесі

професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ; підтримання та розвиток лідерських цінностей, патріотичного виховання, мотивування лідерської поведінки та діяльності як професіонала у сфері фізичної культури і спорту МОФФКіС; комплексна контекстна методика формування лідерської компетентності МОФФКіС в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ; використання об'єктивних критеріїв і показників діагностування сформованості лідерської компетентності МОФФКіС в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ.

Спроектовано модель формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ, що охоплює такі взаємопов'язані блоки: цільовий, методологічний, теоретично-функціональний, суб'єкт-суб'єктний, організаційно-методичний та діагностувально-результативний; педагогічні умови формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту пов'язані з кожним блоком моделі.

Розроблено комплексну контекстну методику формування лідерської компетентності як сукупність взаємопов'язаних методів, форм і засобів навчання майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ. Реалізація методики здійснюється за трьома етапами: ціннісно-мотиваційний, когнітивно-поведінково-діяльнісний, діагностувально-результативний.

Визначено та виокремлено критерії та показники діагностування сформованості лідерської компетентності МОФФКіС у процесі професійно-педагогічної підготовки: аксіологічно-мотиваційний, знанневий, праксеологічний, психологічний та рефлексивний.

У третьому *розділі* – «Експериментальна перевірка педагогічних умов формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у вищому військовому навчальному закладі» проведено експериментальне дослідження на основі визначених завдань, а методика реалізації якого передбачала констатувальний і формувальний етапи експерименту. Педагогічний

експеримент дав змогу дисертанту перевірити ефективність упровадження педагогічних умов формування лідерської компетентності МОФФКіС. За результатами визначення середньоарифметичних значень всіх шкал за кожним компонентом динаміки сформованості лідерської компетентності МОФФКіС та їх статистичне узагальнення з'ясовано позитивну тенденцію щодо сформованості лідерської компетентності у респондентів.

Особливу методичну цінність мають методичні рекомендації щодо формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у вищому військовому навчальному закладі.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Під час вивчення дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Дисертаційна робота є завершеною працею. Оцінюючи загалом позитивно дисертаційну роботу, дозволю собі зробити деякі зауваження та побажання.

1. На нашу думку, у першому розділі дисертаційної роботи необхідно було б представити результати сучасних досліджень зарубіжних вчених щодо формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів у військових навчальних закладах армій провідних країн НАТО. А також бажано було б розширити список публікації іноземними фахівцями за проблемою дисертації.

2. На с. 102 здобувачем представлено комплексну контексну методику формування лідерської компетентності МОФФКіС у процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ, однак недостатньо проаналізовано альтернативні методики, що використовуються у військовій педагогіці. Доцільно було б розглянути інші наукові підходи, такі як метод проєктів, імітаційне моделювання, що надало б переконливості висновків щодо переваг запропонованої методики.

3. На нашу думку, у підрозділі 2.5. другого розділу, який присвячений критеріям та показникам діагностування лідерської компетентності МОФФКіС у процесі професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ (с.121–122), не враховано

важливі показники психологічного критерію, зокрема такі як стресостійкість і креативність. Включення цих показників до структури індивідуально-психічного компонента лідерської компетентності суттєво б підвищило її відповідність службовій діяльності МОФФКіС.

4. Як побажання, вважаємо за доцільне звернути увагу дисертанта на більш чітке дотримання вимог ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання, Загальні вимоги та правила складання» щодо оформлення бібліографічних описів літератури у списку використаних джерел.

5. Дисертанту не вдалося уникнути деяких помилок у технічному оформленні роботи, текст дисертації не позбавлений стилістичних і граматичних огріхів.

Висловлені зауваження та побажання мають переважно дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дисертаційного дослідження.

Висновок. З огляду на вищезазначене вважаємо, що тема дисертаційної роботи Білошицького Василя Васильовича «Формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки» є актуальною, своєчасною та відповідає запитам сучасності.

Аналіз тексту дисертаційної роботи свідчить про відсутність порушення дисертантом вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень та відомостей; дотримано вимоги до норм законодавства про авторське право; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Викладені в дисертаційній роботі методичні рекомендації щодо формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту в процесі професійно-педагогічної підготовки у вищому військовому навчальному закладі є теоретично обґрунтованими та аргументованими. Висновки та рекомендації, отримані під час дослідження,

мають важливе практичне й теоретичне значення для науки та педагогічної практики.

Основні положення дисертації з належним ступенем повноти були відображені дисертантом у наукових статтях, кількість і якість яких відповідає вимогам щодо публікацій, зарахованих за темою дисертації. Таким чином, дисертаційна робота представлена Білошицьким Василем Васильовичем, є самостійним завершеним науковим дослідженням, в якому отримані нові науково обґрунтовані результати, спрямовані на вирішення наукового завдання, яке має істотне значення для розвитку науки.

Дисертація за змістом відповідає вимогам абзацу 3 пункту 2 та пункту 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а за порядком оформлення – Наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40, а її автор – Білошицький Василь Васильович – заслуговує присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 01 – «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 – «Освітні, педагогічні науки».

Офіційний опонент:

Начальник кафедри фізичного виховання та фізкультурно-спортивної реабілітації
Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова
доктор педагогічних наук, професор

«17» березня 2026 року

Костянтин ПРОНТЕНКО

Підпис Пронтенка К.В. засвідчую.

Начальник відділу персоналу штабу

підполковник

«17» березня 2026 року

Сергій ПИСАРЕНКО

